

G. CĂLINESCU FAȚĂ-N FAȚĂ CU PROPAGANDA COMUNISTĂ

A. C. C O F A N *

Nu este intenția autoarei acestor rânduri să decidă unde se află justa măsură în evoluția unei personalități de prim rang a culturii, trăitor în condiții de maximă teroare a istoriei, cum a fost regimul comunist. Între Scylla justificării compromisurilor morale și Caribda condamnării poziției politice a cărturarului, noi alegem răul cel mai mic, acela al nuanțării atitudinii sale în contextul istoric dat, când nu poți cere eroism din partea nimănui, când însuși tu nu ai dovedit că ești capabil de el. Astfel, din dosarul de securitate al lui G. Călinescu, scos la lumină de cercetătorul Ion Oprișan, în *Asaltul cetății* reiese clar că profesorul era urmărit, filat și turnat ((în minuțioase „note informative”) chiar de colaboratorii cei mai apropiați ai lui (precum Cornelia Ștefănescu) din Institutul Istorie Literară și Folclor, cum s-a numit la începuturile sale Institutul de Istorie și Teorie Literară. Imaginea pe care o conturează este aceea de director al institutului și „pater familias” pentru cercetătorii din cadrul lui și de sub oblăduirea sa. Totuși, o formă de opoziție pasivă a fost, de pildă, târăgănarea republicării tratatului de *Istorie a literaturii române*, ca sarcină venită de sus, pentru că G. Călinescu vedea inutilitatea unui tratat inegal ca valoare și fără sorti de izbândă, căci se strângeau pentru a-l realiza „broască, racul și cu știuca”¹. Cu multă finețe psihologică, I. Oprișan navighează printre diferitele atitudini din jurul Profesorului, înțelegând bine poziția ingrătă în care acesta se afla:

„Evident, G. Călinescu nu se putea opune sarcinilor venite de sus și a demarat lucrarea, afișând – cu dedublarea firească a celui care era nevoit să-și sacrifice propriul copil (inegalabila *Istorie a literaturii române*...) – entuziasmul, materializat atât în rapoartele înaintate Academiei, cât și în articolele publicate în *Contemporanul*. Dar toți ceilalți, și în primul rând «prietenii» și «colaboratorii» de la Catedra de Istorie a Literaturii Române a Universității din București și membrii Academiei din Subsecția de profil au fost ferm convinși, și răspândeau zvonul, deși mulți dintre

* C.S. III, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” București; e-mail: alunitzacofan@gmail.com.

¹ I. Oprișan, *Asaltul cetății. Dosarul de Securitate al lui G. Călinescu*, Editura Saeculum I.O., București, 2014, p. 396.

ei nu-și predaseră «articolele» sau le dăduseră proaste, nu o dată extrase din alte cărți sau direct din gazete, chiar nedactilografiate, avem dovada concretă – că lunga întârziere a demarării proiectului și lentoare cu care volumele prindeau contur, s-ar fi datorat lui G. Călinescu, coordonatorul general al «tratatului»².

Pentru același interval postbelic, un cercetător mai tânăr, G. Neagoe, radiografiază articolele de presă din *Națiunea*, începând 1947, și demonstrează cu documentele pe masă într-o analiză ageră a mișcărilor politice de după cucerirea puterii politice de către comuniști, că G. Călinescu și-a însușit benevol discursul ideologic comunist, a luptat în paginile acestui ziar împotriva partidelor istorice (țărănist și liberal, eliminate ulterior de pe scena politică, după o scurtă apariție de democrație populară). Iată teza susținută de tânărul cercetător:

„Fără să ne ascundem după degete, trebuie spus că, oricât l-am stima, în câmpul literelor, pe G. Călinescu sau pe Al. Philippide, încadrarea lor în P.N.P. [Partidul Național Popular] era fie semn de puerilitate, fie de speranță într-o autonomie parțială a personalității, înțelegând ca posibilitate de afirmare necenzurată a opțiunilor estetice. E prea multă închipuire în poza politicianului G. Călinescu pentru a fi amăgiți cu ideea că nu ar fi știut ce se petrece în jur și că ar fi intrat în P.N.P. sub pretinsa flamură a intelectualității umaniste – a scriitorilor, a filosofilor, a dascălilor și a gazetarilor. Profesorul universitar era la curent cu mișcările la nivel înalt»³.

Douăzeci de pagini mai apoi, atitudinea politică a lui G. Călinescu este nuanțată psihologic: „E aproape incredibil cum scriitorul comitea gafă după gafă, deși, în gazetă, părea că vehiculează sentințe ireductibile. Politicianul G. Călinescu se comporta duplicitar în propriul partid. În *Națiunea* dădea lecții, iar în B.E. [Biroul Executiv – n.m.] primea o mulțime de sancțiuni. Nu se arăta neapărat spășit, dar, intrat în balul mascat, nu-și mai putea schimba costumația. P.N.P. [Partidul Național Patriotic – n.m.] avea nevoie de semnătura lui, dar nu de spiritul său cu porniri autonomiste»⁴.

E nevoie să subliniem că ambii cercetători reliefează natura duplicitară și histrionică a lui G. Călinescu față de puterea comunistă, însă primul încearcă să-l absolve, iar celălalt este mai puțin îngăduitor. Din punct de vedere moral, nu-l putem supune damnării pe G. Călinescu, pentru că s-a comportat omenește și nu eroic. Aducem ca argument o idee a lui T.S. Eliot, în chestiunea damnării, într-un studiu despre Baudelaire:

² *Ibidem*, p. 397.

³ George Neagoe, *Mizantropul optimist: G. Călinescu și (de)stalinizarea României*, Editura Cartea Românească, București, 2015, p. 266.

⁴ *Ibidem*, p. 288.

„Dat fiind că suntem oameni, ceea ce facem trebuie să fie ori bine, ori rău. Suntem oameni în măsura în care săvârșim binele sau răul și, în mod paradoxal, e mai bine să faci rău decât să nu faci nimic; cel puțin exiști. [...] Cel mai rău lucru ce se poate spune despre răufăcătorii vremii noastre, de la oamenii de stat până la hoți, e că nu sunt destul oameni pentru a fi damnați”⁵.

Poate că informațiile pe care le vom aduce în discuție vor arăta mai clar cum s-a folosit puterea de extracție stalinistă de slăbiciunile personalităților de la vârf sub amenințarea ocnei, a muncii la canal sau a temniței. Însă, revista de propagandă comunistă, *Glusul patriei*, cu sediul în Berlinul de Vest din Germania Democrată, pe strada Pankow, inițiată în 1955, ca organ al Comitetului de Repatriere a refugiaților din străinătate, avea ca scop real spionarea elitelor exilaților români, combaterea posturilor de radio dușmane, precum Europa Liberă, Radio Londra sau Radio Madrid, și anihilarea oricărei acțiuni care ar fi demascată starea de fapt, reală și obiectivă din România comunistă ai anilor postbelici. Ca atare, în cele patru pagini de gazetă scrisă în limba română, vom găsi editoriale și articole encomiastice despre o țară paradisiacă, plină de bogățiile fabuloase ale solului și subsolului, de câmpuri petrolifere și faună acvatică și forestieră, la care se adaugă un popor harnic, care muncește din inimă și cu o înflăcărare nestinsă pentru construirea societății omului nou. Mult timp, paginile a doua și a treia, la rubrici precum *Cei dragi vă cheamă*, *Poșta redacției*, vor fi dominate de numeroase povești lacrimogene literaturizate, reportaje de regăsire a patriei după ani de exil și de anchete sociale asupra repatriaților ce ar fi regăsit un abundent nivel social de trai în România, în timp ce viața refugiaților și exilaților din diferite țări europene era prezentată ca un model societal negativ, exilații se chinuiau mult timp în aziluri politice, într-un șomaj perpetuu și o veșnică căutare de loc de muncă, prost plătiți și nu la nivelul pregătirii lor profesionale. Pe pagina a treia, sunt inserate constant articole de polemică și atac la adresa exilaților și a activității lor împotriva Republicii Populare Române, percepute însă de scribii regimului ca atacuri antiromânești. Pe informațiile culese din această gazetă ne vom baza în conturarea factologică a portretului lui G. Călinescu, așa cum transpare în fața emigrației românești. Am fi înclinați să credem că exilații nu avea habar de ceea ce se petrecea cu adevărat în România stalinizată, dar, pe diferite căi oculitoare (corespondența ascunsă cu scriitorii din străinătate, vizite turistice

⁵ T.S. Eliot, *Eseuri alese. Critica literară*, Editura Humanitas Fiction, București, 2013, p. 299.

ale scriitorilor din staff-ul comunist în diferitele centre culturale europene, burse acordate pentru studii în străinătate de guvernul de la București etc.), personalitățile culturale emigrate în străinătate și care luptau pe căi culturale specifice împotriva politicii antiromânești dusă de comuniștii regimului deșist aflau cum stau lucrurile de fapt și în realitate. Sunt cunoscute luările de poziție ale ziaristului Pamfil Șeicaru, care a botezat atât de bine și tăios gazeta *Glasul Patriei*: „Glasul Minciunilor”, „Glasul Falsificatorilor”, „Glasul Trădătorilor de Patrie”, chiar din momentul apariției ei în 1955.

În *Glasul patriei*, articolele semnate de G. Călinescu au apărut din 1956 până în 1965, timp de 9 ani, până la moartea criticului pe 12 martie 1965, de ciroză hepatică, și după două săptămâni avea să se încheie și regimul lui Gh. Gheorghiu-Dej, decedat pe 19 martie 1965. În total, am înregistrat douăzeci și trei de referințe în care numele lui G. Călinescu, pe durata celor 9 ani, este menționat prin raportare sau inserat ca semnătură a vreunui articol.

Realitatea este că intervențiile textuale sau de discurs scriptic denotă, cel puțin la o parte dintre ele, implicarea politică a lui G. Călinescu atras cumva de partea Răului Roșu. Nu încercăm nici pe departe diabolizarea „divinului critic”, așa cum s-a întâmplat frecvent după 1990, când a început o vânătoare de vrăjitoare prin demolarea anumitor critici postbelici și executarea generației 1960. Scopul nostru este, cum spuneam mai sus, relevarea fațetelor ale adevărului, fără a condamna și fără a judeca. Căci n-am putea judeca și condamna un maestru sau un profesor de la care am învățat să fim noi înșine.

După temă, există patru categorii de articole: 1) cele preluate din *Contemporanul*, oficios al Partidului comunist din țară, sau din *Viața românească*, cu voia sau fără voia autorului (decalajul fiind de maxim o săptămână); 2) cele *encomiastice* față de regimul comunist sau cele care preiau atitudinea ofuscată a regimului față de atacurile asupra „realizărilor” culturii românești din țară, laude provenite din spațiul Italiei; 3) cele *scrise direct* despre oameni ai culturii române (Enescu, G. Coșbuc) și 4) cele *de referință la autoritatea criticului însuși* (cronici, recenzii, eseuri, breviar cultural).

Recurgem, așadar, la o enumerare cronologică a celor 23 de articole apărute de-a lungul celor nouă ani în *Glasul patriei*:

- Nr.9/ 1 martie 1956, *În anii puterii populare*, art. preluat din *Viața românească*, nr. 12/ 1955
- Nr. 12/ 1 aprilie 1956, pag. a II-a, la rubrica *Cei dragi vă cheamă*, art. *O istorie ciudată a literaturii*, art. preluat din *Contemporanul* 16 martie/ 1956

- Nr. 13/ 10 aprilie 1956, *Cuvântarea deputatului* acad. G. Călinescu la Sesiunea Marii Adunări Naționale (ocupă întreaga pagină), pag. 4.
- Nr. 8/ 10 martie 1957, la rubrica 'Carnet cultural', art. *Revistele noastre*, semnat E.D. (pag. a 2-a), apare o referință la prezența lui G. Călinescu în presa din țară, mai precis în *Gazeta literară*, unde ține rubrica *Cronicile optimistului*
- Nr. 10/ 1 aprilie 1957, pag. a 2-a, o preluare a unui drept la replică dat de G. Gălinescu în *Contemporanul*, art. *Laude viclene*, nr. 12/ 22 martie 1957, unde combate „înțelgerea Occidentului” privitor la orientările politice ale lui O. Goga și L. Blaga.
- Nr. 22/ 1 august 1957, prima pagină, art. *Treptele calomniei* de Al. Dimitriu-Păușești, împotriva volumului de studii colectiv despre România, cu titlul *România captivă*, publicat în engleză sub coordonarea lui Al. Crețeanu, în care capitoul referitor la cultură este semnat de Aristide Burileanu; în acest articol apare o referință la numele lui G. Călinescu și M. Sadoveanu ca autorități culturale din R.P.R.
- Nr.27/ 20 septembrie 1958, art. *Enescu*, de G. Călinescu (preluat din *Contemporanul* 12 sept./ 1958).
- Nr. 32/ 10 noiembrie 1958, art. *Bogățiile noastre*, de G. Călinescu.
- Nr.3/ 20 ianuarie 1959, apare o referire la operele traduse și făcute cunoscute peste hotare, la rubrica *Carnet*, din pagina a patra, iar, printre alte editări se referă și la *Enigma Otiliei*.
- Nr. 20/ 10 iulie 1959, pagina a 3-a, articole omagiale și festive dedicate împlinirii a 60 de ani de viață, art. *Academicianul G. Călinescu a împlinit 60 de ani*, și se dezvăluie că i s-a conferit Steaua RSR, clasa a II-a.
- Nr. 2 (148)/ 10 ianuarie 1960, prima pagină, art. *Alături de popor*, există o referință la numele lui G. Călinescu, preluată din declarații făcute în *Contemporanul*, *Luceafărul*, *România liberă*; numele lui este citat alături de al lui Perpessicius și Tudor Teodorescu-Braniște; articolul lui G. Călinescu începe cu introducerea triumfalistă și encomiastică a țării aflate sub orânduirea cea fericită: „În ultimul deceniu, de când pășim sub steagul socialismului, vârsta anilor s-a schimbat. Ei sunt din ce în ce mai plini și abia prididim să numărăm zilele lor. Căci pe locul în care era paragină se clatină grâul. Drumul care înfățișa numai o minciună pe hartă e o panglică de asfalt pe care a lunecă roatele automobilului cu rezeziune. Cocioabele se năruie, clădiri mărețe se ridică într-una , iar pe tăblițele cutiilor de scrisori sunt inscripții imposibile odinioară: A – muncitor; B – inginer; C – constructor. Ceea ce înseamnă moșier și de „profesie liberă”

vom căuta la dicționar. Și nu am călătorit în viitor, grăbindu-l, decât puțin timp?

- Nr. 14 (196)/ 10 mai 1961, pag. a 4-a, *Cărți românești apărute recent peste hotare*, unde este citată, printre alte traduceri, *Enigma Otiliei*, tradusă în franceză. Celelalte traduceri sunt din I.L. Caragiale, *O scrisoare pierdută*, Titus Popovici, *Străinul*, M. Sadoveanu, *Povestiri*, M. Beniuc, *În Valea Cucului*.
- Nr. 24 (206)/ 20 august 1961, pag. a 2-a și a 3-a, articol aniversar referitor la 23 August, *Puternică, liberă și pe soartă stăpână*, care cuprinde mai multe opinii ale unor personalități, printre care și G. Călinescu, pe un ton duios și elogiator față de abstracțiunile istoriografice comuniste „partie” și „istoria patriei”.
- Nr. 1 9219)/ 1 ianuarie 1962, pag. a 4-a, art. *Portrete care nu există*, de acad. G. Călinescu, în care criticul polemizează cu percepția greșită a unui gazetar italian, Marco Marchini, „întristător prin ignoranță și obtuzitate”, în fața artei picturale a portretisticii din anumite muzee din România.
- Nr. 5 (223)/ 10 februarie 1962, pag. a 4-a, *Cărți și autori promovați în străinătate* de regimul comunist: Caragiale, Arghezi, Topârceanu, G. Călinescu, T. Popovici.
- Nr. 16 (234)/ 1 iunie 1962, prima pagină, art. *Primirea în rândurile PMR a unor oameni de cultură*, fără semnătură; printre cei menționați se află și M. Ralea, Demostene Botez, G. Călinescu, meritele lor fiind „pe tărâmul dezvoltării științifice a culturii”.
- Nr. 6 (260)/ 20 februarie 1963, prima pagină, art. *Februarie 33*, de G. Călinescu, început sub forma unor memorii din vremea copilăriei, autorul construiește mitologia greviștilor și muncitorilor ceferiști de la atelierile Grivița.
- Nr. 16 (306)/ 1 iunie 1964, pagina întâi, art. *Viața lui Mihai Eminescu*, de Șerban Cioculescu, care comentează noua ediție a biografiei călinesciene despre poetul național, ce „s-a epuizat din prima zi”.
- Nr. 24 (314)/ 20 august 1964, pagina întâi, ca editorial art. *Patriotismul nostru*, de G. Călinescu, din care cităm câteva fragmente ce descriu un peisaj paradisiac, mitologizat, o realitate literaturizată a României: „Sunt pe solul țării, păduri negre și drepte de brazi, îmbătând cu mireasma rășinei, cele de stejari și fagi au înfățișare mai arhaică, cu trunchiurile lor groase și retorica încâlcită a ramurilor, cele de mesteacăn sunt aeriene și rarefiate. Sunt păduri întunecate ca fierul, unele roșii ca arama, altele

bătând în alb ca platina ori atrăgând argintul. Unele înăbușe strigătul și par mute, altele foșnesc și vibrează la ecouri. În ele mișună vânatul, urșii, mistreții, râșii și celelalte jivine cu carnea dulce ori cu blănuri moi. [...] Îmi place în țara mea iarba grasă, care crește pe povârnișurile dulci ale munților, în pâlniile din regiunea muntoasă, pe unde turmele de oi și cirezile de vaci par nemișcate ca niște flori albe pe un chilim verde. Admir bălțile pe care berzele le explorează pe picioaroangele lor. [...] Însă mierea nu curge la sine din scorbură de pom și grâul nu crește ca scaieții. Avuțiile noastre nesecate sunt ascunse în piatră, apă, țarină și le descoperă numai poporul cu mintea ageră și mânecele mereu suflecate”.

- Nr. 25 (315)/ 1 septembrie 1964, pag. a 4-a, *Acordarea Premiului de Stat al Republicii Populare Române pe anul 1964.*
- Nr. 1 (327)/ 1 ianuarie 1965, prima pagină, art. *Înainte, pe această cale*, de G. Călinescu, este ultimul articol pro-patria înainte de a muri, unde apare ideea societății socialiste triumfătoare pe calea construirii unei lumi noi și al unui om nou. Să citim un fragment din cuprinsul articolului de început de An Nou, parcă am citi un reportaj de Geo Bogza realizat într-o estetică a frazelor înalte, sublime: „*Dacă privim de sus înfăptuirile din toată țara putem să ne bucurăm și să ne mândrim. După izbânzi însemnate, nu e nimeni care să nu spună ca o urare, în pragul Noului An: «Înainte, pe această cale!» [...] Simțeam de mult că societatea noastră veche este rău întocmită, că stă pe strâmbătate, ilegalitate socială stridentă, nepăsare de cele culturale, parvenitism, intrigă politică, lipsă de gravitate în ceasurile de cumpănă. Într-o țară ciopârțită, se zbăteau politicienii să capete un minister, alții un post bine plătit, alții mai modești cât mai multe provizii, pentru ca pântecul lor să nu sufere.*”
- Nr. 4 (330)/ 1 februarie 1965, pagina a 2-a, apare la rubrica *Vitrina cu cărți*, art. *Istoria literaturii române*, de Vladimir Streinu, care comentează tratatul de „interes național” realizat sub coordonarea lui G. Călinescu de către un colectiv redacțional, alăturii de Al. Rosetti, P.P. Panaitescu, Al. Piru. Este primul semnal că viața și munca lui G. Călinescu este valorizată în postumitate și intră în istoria culturii române postbelice.

Devine de acum înainte o autoritate în materie de critică și istorie literară din vremea socialist-comunistă, un autor citat și citit, de a cărui părere ceilalți critici țin cont, considerându-l instanță critică directoare, o uriașă autoritate în materie; nr. 2 (390)/ 20 septembrie 1966, pagina a 2-a, art. *O sută de ani de la nașterea lui George Coșbuc*, au loc manifestări omagiale

și printre alte opinii citate despre valoarea poeziei lui G. Coșbuc, apare și numele lui G. Călinescu.

Nu putem încheia această enumerare grăitoare prin sine fără a trage câteva concluzii.

Imaginea care se desprinde din această gazetă a propagandei comuniste, o *imagine oferită străinătății*, și, mai ales, exilului românesc, este că *G. Călinescu face parte din structurile politice ale regimului comunist*: criticul scrie despre realizările și împlinirile sociale sub noua orânduire socialistă, iar conducătorii comuniști îi promovează opera în străinătate și îl omagiază (la împlinirea a 60 de ani de viață, de exemplu). Este o *imagine adevărată*, dar și *falsă* în același timp. În timp ce G. Călinescu credea că „este un leu cu cinci picioare” (I. Oprișan, 2015: 101), că este stăpân pe situație și pe viața sa, se dovedește că era manipulat cu cinism și perfidie. Avea dosar la Securitate (v. I. Oprișan, *Asaltul cetății: dosarul de Securitate al lui G. Călinescu*, Saeculum - I.O., 2014), era urmărit telefonic și fizic, iar cei cu care intra în contact erau la rândul lor urmăriți, filați, ascultați pe ascuns.

Marele cărturar era cenzurat și interzis. Să amintim că în 49 este dat afară de la Universitate, i se interzice dreptul de a profesa; mari părți din romanul *Scrinul negru* au fost tăiate de cenzură: Călinescu una scria, iar ceea ce apărea era alta. Acest roman nu a fost publicat decât după multe tergiversări ale cenzurii în 1960.

Democrat, cu vederi de stânga, G. Călinescu a făcut parte din 1946 până la moarte din Marea Adunare Națională, dar, acum este destul de clar, acest lucru nu l-a ajutat prea mult în relația cu puterea. În schimb, el însuși a întins o mână de ajutor intelectualilor aflați în nenorocire (Vladimir Streinu, Dinu Pillat).

Cum se știe, a scris două documentare de călătorie în țara sovietelor (*Kiev, Moscova, Leningrad*, 1949) și în țara chinezilor (*Am fost în China nouă*, 1953), cea din urmă elogiind regimul lui Mao și revoluția lui culturală, care a fost dezastruoasă pentru chinezi, precum aflăm din scrierile lui Yu Hua, primul scriitor chinez care a primit Premiul „Joyce” în 2002 (pe lângă multe alte premii internaționale), și a cărui copilărie a fost marcată tocmai de Revoluția Culturală a lui Mao. Cele două reportaje de călătorie nu au mai fost reeditate, se găsesc cu greu. Deși sunt scrise sub comandă politică și au reprezentat un pact al lui G. Călinescu cu puterea politică a vremii, se simte și în ele „gheara leului”.

Din cele 23 de referințe, numai aproximativ jumătate (unsprezece) i se pot imputa direct: cele care aduc laudă patriei și realizărilor noii orânduiri,

și cele în care polemizează cu emigrația românească, încercând în limbajul ideologic impus de la centru să combată „dușmanii regimului”. Se pune, cum ar veni, pavăză și scut, își folosește talentul pentru a ridiculiza oponenții din străinătate ai regimului de la București. Să mai observăm în același timp că mare parte dintre aceste articole sunt preluate din revistele culturale tipărite în țară. Mai mult ca sigur ele sunt republicate în *Glasul patriei* fără acceptul autorului.

Dar, în ciuda acestor evidențe, este clar că, având nevoie de legitimare culturală și politică, regimul comunist îl folosește și se folosește de talentul lui uriaș și proteic.

Bibliografie

- Bâlbăie, Răduț, „Pregătirea tinerilor scriitori în Școala de Literatură și Critică Literară «M. Eminescu»”, în Liliana Corobca, coord., *Panorama comunismului în România*, Editura Polirom, Iași, 2020.
- Crețu, Bogdan, „Literatura sub comunism”, în Liliana Corobca, coord., *Panorama comunismului în România*, Editura Polirom, Iași, 2020.
- Eliot, T. S., *Eseuri alese. Critica literară*, Humanitas Fiction, București, 2013.
- Neagoe, George, *Mizantropul optimist. G. Călinescu și (de)stalinizarea României*, Editura Cartea Românească, 2015 Opreșan, I., *Asaltul cetății. Dosarul de securitate al lui G. Călinescu*, Editura Saeculum I.O., București, 2015.
- Opreșan, I., *G. Călinescu - spectacolul personalității*, Editura Vestala, București, 1999.
- Preutu, Cristina, „Propaganda”, în Liliana Corobca, coord., *Panorama comunismului în România*, Polirom, Iași, 2020.
- Selejan, Ana, *Glasul patriei, un cimitir al elefanților în comunism*, Editura Vreamea, București, 2012.

ABSTRACT: Because G. Călinescu’s collaboration with the communist regime has been the subject of endless debate and remains a contested issue, this study aims to present objectively—without anger or bias—the nature of the relationship between the eminent critic and the communist authorities during that period. To this end, the research draws on information from the communist propaganda newspaper „Glasul patriei” („Voice of the Country”), which was initially published in Berlin on Pankow Street (between 1955 and 1960), and subsequently in Bucharest on Christian Tell Street (between 1960 and 1972). The documentation under analysis covers the years 1955–1969, enabling us to trace the evolution of Călinescu’s public interventions—from the republication of his articles from „Contemporanul” („The Contemporary”) during the newspaper’s foreign period, to the encomiastic pieces he himself signed as “the divine critic” in what became a tool for denigrating the Romanian exile. This material allows us to

observe how the communist regime cultivated its collaborators, promoting compliant (“listening”) writers abroad through lavishly funded translations—including, notably, the French editions of “Otilia’s Enigma”. As will be shown, the “divine critic” gradually assimilated the regime’s laudatory vocabulary, producing articles calibrated to the expectations of security agents who supervised both his writings and his private life.

KEYWORDS: critic G. Călinescu, communist propaganda, communist newspaper „Voice of Country”, security service and the Romanian writers, Romanian exile.